

PRZEJAWY AKTYWNOŚCI EKONOMICZNEJ LUDNOŚCI ZWIĄZANEJ Z ROLNICTWEM

Bogdan M. Wawrzyniak, Bolesław Wojtasik
Akademia Techniczno-Rolnicza w Bydgoszczy

Streszczenie. W artykule analizowano zasoby pracy w rolnictwie w postaci aktywności ekonomicznej w okresie między spisami rolnymi w 1996 i 2002 r. Zasoby pracy uległy znacznemu zmniejszeniu w wyniku obiektywnych zjawisk związanych z procesem substytucji żywej siły roboczej siłą mechaniczną, podejmowaniem aktywności pozarolniczej i skierowaniem młodzieży na ścieżkę edukacyjną. W rolnictwie pojawiła się nowa generacja młodych rolników, którzy obok atutu w postaci wyższego poziomu wykształcenia charakteryzują się nowym spojrzeniem na funkcjonowanie gospodarstwa rolnego.

Słowa kluczowe: aktywność ekonomiczna, zasoby siły roboczej, ludność rolnicza

WSTĘP

Jedną ze stron ludzkiej działalności jest bycie aktywnym, co oznacza zaangażowane uczestnictwo w procesach społecznych i gospodarczych. Pojęcie aktywności ma charakter relatywny i odnosi się do środowiska, w którym przebiega. Aktywność jest funkcją ogółu czynników wpływających na postępowanie człowieka; zarówno czynniki psychiczne, umysłowe, jak i fizyczne (wiek, płeć, zdrowie) wpływają na poziom aktywności.

Aktywność nie jest wartością stałą, przypisaną określonej grupie zawodowej czy społecznej. Również pomiar aktywności zawodowej nie może być identyczny dla każdego stanowiska pracy, pełnionej funkcji bądź zakładu pracy. Obok aktywności zawodowej występuje również aktywność społeczna, która zmierza do konstruktywnego uczestnictwa osób w akcjach zbiorowych mających na celu dobro wspólne. Aktywność społeczna wynika nie ze stosunku pracy, lecz z dobrowolnie przyjętych zobowiązań.

Przeciwnym biegunem aktywności jest bierność, interpretowana jako zjawisko niekorzystne, polegające na braku inicjatywy i zaangażowania. Dana jednostka może mieć naturę bierną bądź zajmować bierną postawę wobec życia, nie wykraczając poza minimalne czynności wynikające z przypisanej sobie roli.

Adres do korespondencji – Corresponding author: Bogdan M. Wawrzyniak, Akademia Techniczno-Rolnicza w Bydgoszczy, Katedra Doradztwa w Agrobiznesie, ul. Prof. S. Kaliskiego 7, 85-796 Bydgoszcz, e-mail: wawrzyn@mail.atr.bydgoszcz.pl

Na linii od aktywności do bierności mamy wiele stanów pośrednich, które zmieniają się pod wpływem warunków zewnętrznych o charakterze bodźcowym (kredyty, dopłaty bezpośrednie) bądź też osobowym (wiek, choroba).

Jeśli określimy aktywność jako skłonność do intensywnego działania, to taka okoliczność w gospodarstwie rolnym jest wyznaczona porami prac polowych, zjawiskami fenologicznymi, rytmem przyrody czy charakterem produkcji. Produkcja zwierzęca daje możliwość bycia aktywnym zawodowo niezależnie od sezonu i pory roku.

Rolnik może być aktywny na terenie własnego gospodarstwa, ale także uzewnętrzniać tę cechę przez podejmowanie inicjatywy w środowisku lokalnym, uczestnicząc w pracach organizacji rolniczych. Na ogół zdolności do działania wewnętrznego towarzyszy aktywność na zewnątrz własnej zagrody, jako przejaw ogólnych predyspozycji psychicznych i fizycznych danego człowieka.

MATERIAŁ I METODA BADAŃ

Próbie pomiaru aktywności ekonomicznej ludności związanej z rolnictwem po raz pierwszy tak szeroko podjęto w ramach powszechnego spisu rolnego z 1996 r.

W spisie rolnym zastosowano dwa ujęcia aktywności ekonomicznej ludności:

- bieżąca aktywność ekonomiczna, oznaczająca aktywność lub bierność zawodową w okresie badanego tygodnia; metoda ta jest spójna z założeniami stosowanymi przez Główny Urząd Statystyczny w Badaniu Aktywności Ekonomicznej Ludności i zaleceniami Międzynarodowej Organizacji Pracy, powszechnie stosowanymi w innych krajach,
- stała aktywność ekonomiczna, oznaczająca aktywność lub bierność zawodową w okresie 12 miesięcy poprzedzających spis; metoda ta nawiązuje do rozwiązań stosowanych w dotychczasowych spisach, co stwarza możliwość analizowania danych spisu w ujęciu retrospektywnym.

Z kolei współczynnik aktywności zawodowej wg GUS jest definiowany jako udział osób aktywnych zawodowo w liczbie ludności ogółem lub w danej grupie, wyróżnionej np. ze względu na płeć, miejsce zamieszkania, wiek czy poziom wykształcenia.

Dodatkową cechą pozwalającą zróżnicować populację ludności wiejskiej pod względem aktywności zawodowej jest ustalenie, czy dana osoba jest w wieku przedprodukcyjnym (do 17 lat), produkcyjnym (18–65 lat) czy poprodukcyjnym (65 i więcej lat). Ponadto GUS wprowadził podział dla osób w grupie produkcyjnej, wyodrębniając kategorie mobilnych (18–44 lata) i niemobilnych (45–64 lata). Tak ostry podział na grupy mobilnych i niemobilnych tylko według kryterium wieku jest dyskusyjny, ponieważ istnieją jeszcze stany przejściowe, które mogą objaśniać sytuację zawodową ludzi pracujących w rolnictwie.

Badania zaprezentowane w artykule opierają się wyłącznie na wynikach powszechnych spisów rolnych, przeprowadzonych w latach 1996 i 2002.

LUDNOŚĆ AKTYWNA ZAWODOWO W 1996 R.

Praca w rolnictwie charakteryzuje się pewnym rytmem, który jest specyficzny wyłącznie dla tego zawodu. Rytm ten wywoływany jest faktem, że rolnictwem rządzą prawa przyrody, a cała produkcja odbywa się na otwartej przestrzeni. W tym sensie

praca w rolnictwie poddawana jest kontroli społecznej, która ocenia sposób postępowania danego rolnika i określa jego pozycję w systemie wartości i w hierarchii ważności poczynań zawodowych.

Przyroda wymusza na rolniku aktywność w tym sensie, że nie można odkładać pracy na późniejszy okres, ponieważ takie opóźnienia wpływają ujemnie na uzyskiwane wyniki produkcyjne. Zwłaszcza produkcja zwierzęca wymusza dyscyplinę odnośnie pojenia, karmienia zwierząt czy udoju mleka. Co prawda, praca w gospodarstwie rolnym nie jest normowana czasem pracy i jej ciągłością, ale jej stałą cechą jest wczesne wstawanie i praca od przysłowiowego świtu do późnej nocy. Rytm pracy zostaje zakłócony jedynie przebiegiem pogody i warunkami atmosferycznymi. Osłabienie tempa pracy występuje głównie w okresie zimowym, chociaż dla aktywnych jest możliwe podjęcie działalności pozarolniczej.

Z socjologicznego punktu widzenia istnieje jedność gospodarstwa domowego i rolnego, co oznacza, że trudno oddzielić te dwie sfery aktywności zawodowej. Miejsce zamieszkania jest zarazem miejscem pracy. Przygotowanie karmy dla zwierząt w gospodarstwie domowym może być przykładem tej jedności. Oszacowanie czasu pracy rolnika również napotyka na istotne trudności. Cechą tej pracy jest bowiem naruszanie ciągłości, gdyż obok etapów intensywnych występują przerwy na posiłek czy odpoczynek. Kolejną cechą jest podejmowanie różnych prac w ciągu jednego dnia, począwszy od prac polowych, pielęgnacyjnych, porządkowych, a kończąc na pracach związanych z mechaniką, siłą pociągową i zaopatrzeniem w produkty pochodzące z zewnątrz.

Charakterystyczną cechą ludności związanej z rolnictwem jest – według danych spisu rolnego – wysoki poziom aktywności zawodowej. W 1996 r. 84,2% osób związanych z rolnictwem uznano za aktywnych, przy czym poziom aktywności był wyższy wśród mężczyzn (87,5%) niż wśród kobiet (80,8%) (tab. 1).

Tabela 1. Aktywność zawodowa ludności rolniczej według płci
Table 1. Professional activity of rural population according to gender

Wyszczególnienie	Ogółem	Aktywni zawodowo			Bierni zawodowo	Współczynnik aktywności	Wskaźnik zatrudnienia
		razem	pracujący	bezrobotni			
		w tysiącach					
OGÓLEM	6 216,5	5 231,9	5 170,0	61,9	984,6	84,2	83,2
Mężczyźni	3 126,8	2 736,3	2 705,3	31,0	390,5	87,5	86,5
Kobiety	3 089,7	2 495,6	2 464,7	30,9	594,1	80,8	79,8
		w %					
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x	x
Mężczyźni	50,3	52,3	52,3	50,1	39,7	x	x
Kobiety	49,7	47,7	47,7	49,9	60,3	x	x

Źródło: Dane Powszechnego Spisu Rolnego, GUS 1996.
Source: Agricultural Census data, CSO 1996.

Poziom aktywności zawodowej był wyraźnie zróżnicowany w zależności od wykształcenia. Najwyższy współczynnik tej aktywności występował wśród osób mających wykształcenie zasadnicze (93,2%) oraz wyższe (91,7%) i średnie zawodowe (91,6%). Najniższym poziomem aktywności zawodowej charakteryzowały się osoby mające wykształcenie niepełne podstawowe (61,4%) i średnie ogólnokształcące (79,7%) (tab. 2).

Tabela 2. Aktywność ekonomiczna ludności rolniczej według wykształcenia

Table 2. Economic activity of rural population according to education level

Poziom wykształcenia	Ogółem	Aktywni zawodowo			Bierni zawodowo	Współczynnik aktywności	Wskaźnik zatrudnienia
		razem	pracujący	bezrobotni			
OGÓLEM	6 216,5	5 231,9	5 170,0	61,9	984,6	84,2	83,2
Wyższe	124,8	114,5	113,5	1,0	10,3	91,7	90,9
Średnie zawodowe	886,6	812,3	797,0	15,3	74,3	91,6	89,9
Średnie ogólnokształcące	216,1	172,3	167,8	4,5	43,8	79,7	77,7
Zasadnicze zawodowe	1 755,1	1 635,9	1 607,1	28,8	119,2	93,2	91,6
Podstawowe niepełne	2 766,0	2 209,8	2 197,9	11,9	556,2	79,9	79,5
Podstawowe	467,9	287,1	286,7	0,4	180,8	61,4	61,3

Źródło: Dane Powszechnego Spisu Rolnego, GUS 1996.

Source: Agricultural Census data, CSO 1996.

Wprowadzając do analizy dodatkowy czynnik, jakim jest wiek, możemy stwierdzić, że im większe gospodarstwo rolne, tym młodszym wiekiem charakteryzuje się ludność aktywna zawodowo związana z tym gospodarstwem. W gospodarstwach małych (1–7 ha) odsetek osób aktywnych zawodowo w wieku produkcyjnym wynosił 78–79%, w gospodarstwach o powierzchni 50–100 ha wzrastał do 86,7%, a w grupie o największej powierzchni (powyżej 100 ha) – nawet do 91,2% [Aktywność ekonomiczna... 1997].

Na aktywność zawodową można także spojrzeć przez pryzmat badań związanych z ustaleniem, czy są to osoby w wieku mobilnym (18–44 lat), czy też już w niemobilnym (45–64 lata). Analiza ta daje nam również odpowiedź na pytanie, w jakim wieku pozostają te osoby i czy są zdolne do wykonywania zadań, jakie przed nimi stawia gospodarstwo.

Wśród ogółu ludności zamieszkującej wieś 27,4% znajdowało się w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzież) oraz 16,6% w wieku poprodukcyjnym (renciści i emeryci). Oznacza to, że 56,0% znajdowało się w wieku produkcyjnym, co dawało łącznie około 79 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 w wieku produkcyjnym [Ludność związana... 1997].

Tabela 3. Ludność wiejska według stopnia mobilności do pracy w rolnictwie w 1996 r. (w tys.)

Table 3. Rural population according to mobility level towards work in agriculture in 1996 (in thousands)

Wyszczególnienie	Razem w wieku produkcyjnym	W tym		W wieku poprodukcyjnym	Nieprodukcyjnych na 100 osób w wieku produkcyjnym
		mobilni	niemobilni		
Ogółem	6 473,5	4 306,6	2 166,9	1 925,2	78,6
Mężczyźni	3 518,5	2 294,3	1 224,2	649,5	64,4
Kobiety	2 955,0	2 012,3	942,7	1 275,7	95,5
		w %			
Ogółem	100,0	66,5	33,5	x	x
Mężczyźni	100,0	65,2	34,8	x	x
Kobiety	100,0	68,1	31,9	x	x

Źródło: Ludność związana z rolnictwem. Cz. I i II. GUS, Warszawa 1997.

Source: Population connected with agriculture. Parts I and II. CSO, Warsaw 1997.

Bliższa analiza proporcji między ludnością w wieku mobilnym i niemobilnym wskazuje, że pierwsza grupa jest dwa razy większa (66,5%) niż druga, co może świadczyć o prawidłowej rotacji pokoleń i następstwie w gospodarstwie rolnym (tab. 3).

STOPIEŃ AKTYWNOŚCI EKONOMICZNEJ LUDNOŚCI ROLNICZEJ W 2002 R.

W spisie z 2002 r. zastosowano definicję aktywności ekonomicznej zalecaną przez Europejską Komisję Gospodarczą ONZ i Urząd Statystyczny Wspólnot Europejskich (EUROSTAT). Zgodnie z tymi zaleceniami, przedmiotem badań była bieżąca aktywność ekonomiczna, oznaczająca aktywność lub bierność zawodową w okresie badanego tygodnia [Aktywność ekonomiczna... 2004].

Zapewne względy metodologiczne spowodowały, że zmianie uległy proporcje między ludnością zatrudnioną wyłącznie w swoim gospodarstwie rolnym a poza nim, co spowodowało spadek ogólnej liczby zatrudnionych w rolnictwie.

Według danych GUS, populacja aktywnych zawodowo związanych z rolnictwem liczyła 4948,8 tys. osób. Jest to interesująca grupa zawodowa, której istotnym czynnikiem określającym status na rynku pracy był poziom wykształcenia. Odbiegał on istotnie w górę od całej zbiorowości, ponieważ aż 7,7% charakteryzowało się wykształceniem wyższym, a dalsze 31,6% wykształceniem średnim i policealnym.

Tak więc w 2002 r. 39,3% aktywnych zawodowo związanych z rolnictwem legitymowało się co najmniej wyższym i średnim wykształceniem, a na drugim biegunie znajdowały się osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym i nieukończonym (24,1%). Po raz pierwszy zanotowano odwrócone proporcje między tymi grupami, co świadczy o tym, że w rolnictwie pojawiła się nowa generacja rolników, zdolnych wyjść naprzeciw wyzwaniom stojącym przed rolnictwem na nowym etapie rozwoju, związanym z funkcjonowaniem w ramach Unii Europejskiej.

Istotną cechą opisującą aktywność zawodową jest wiek i płeć. Analiza tej zbiorowości w podziale na grupy wieku wykazuje, że zgodnie z oczekiwaniami najbardziej aktywną grupę stanowiły osoby w wieku 35–44 lata. Wiek maksymalnej aktywności zawodowej różnił się dla mężczyzn i kobiet, przy czym mężczyźni osiągnęli wcześniej aktywność zawodową (25–34 lata) (tab. 4).

Tabela 4. Współczynnik aktywności zawodowej ludności związanej z rolnictwem według wieku i płci w 2002 r. (w %)

Table 4. Factor of professional activity of rural population according to age and gender in 2002 (%)

Wiek (lat)	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Razem	60,0	66,6	53,3
15 – 24	44,4	48,8	39,4
25 – 34	87,7	92,2	82,8
35 – 44	87,5	90,3	84,4
45 – 54	75,2	79,8	70,2
55 – 64	41,4	50,5	32,7
65 i więcej	17,2	23,2	13,1

Źródło: Aktywność ekonomiczna ludności związanej z rolnictwem. GUS, Warszawa 2004.

Source: Economic activity of population connected with agriculture. CSO, Warsaw 2004.

Według spisu ludności w 2002 r., liczba osób pracujących, które zamieszkiwały na wsi wynosiła 4250,7 tys., z tego 1967,0 tys. (46,3%) pracowało w swoim gospodarstwie rolnym, a 225,1 tys. (53,7%) poza swoim gospodarstwem. W rozważanej populacji pracujących większość stanowili mężczyźni (56,0%).

Struktura pracujących w swoim gospodarstwie rolnym mężczyzn i kobiet według wieku była zbliżona, chociaż proces aktywizacji zawodowej mężczyzn rozpoczyna się nieco wcześniej niż kobiet [Aktywność ekonomiczna... 2004]. Zgodnie z oczekiwaniami, aktywność zawodowa rosła systematycznie do przedziału wiekowego 45–54 lata, by potem stopniowo ulegać wygaszeniu. Aktywność ta przybierała postać klasycznej krzywej Gaussa i odzwierciedla biologiczną sprawność człowieka, który w pewnym okresie życia osiąga szczyt swoich sił witalnych, by potem zmniejszać tę aktywność (tab. 5).

Tabela 5. Pracujący wyłącznie lub głównie w swoim gospodarstwie rolnym według wieku w 2002 r. (w %)

Table 5. Working only or mainly in agriculture according to age in 2002 (%)

Wiek (lat)	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Razem osób w tys.	1 967,0	1 076,5	890,5
15–24	10,2	11,9	8,2
25–34	17,0	16,2	18,0
35–44	24,0	23,4	24,8
45–54	25,9	25,6	26,2
55–64	12,9	13,2	12,6
65 i więcej	10,0	9,7	10,3

Źródło: Aktywność ekonomiczna ludności związanej z rolnictwem. GUS, Warszawa 2004.

Source: Economic activity of population connected with agriculture. CSO, Warsaw 2004.

CHARAKTERYSTYKA AKTYWNOŚCI EKONOMICZNEJ LUDNOŚCI ROLNICZEJ W LATACH 1996 I 2002

Występują istotne różnice między liczbą pracujących w rolnictwie według kolejnych spisów rolnych, przy czym różnice metodologiczne między latami 1996 i 2002 nie mogły wpłynąć na statystyczne zmiany w liczbie pracujących. Wydaje się, że podstawową przyczyną rozbieżności jest zastosowanie definicji ludności czynnej zawodowo w rolnictwie indywidualnym na podstawie tzw. zwykłej aktywności zawodowej lub bieżącej aktywności.

Z danych GUS wynika, że liczba pracujących w rolnictwie spadła z 5820,0 tys. osób w 1996 r. do 4250,7 tys. osób w 2002 r., czyli o 17,0%. W 2002 r. nastąpiły istotne przesunięcia z grupy pracujących w swoim gospodarstwie (1966,9 tys.) na rzecz osób pracujących poza swoim gospodarstwem (2251,0 tys.), co oznacza, że po raz pierwszy osoby prowadzące działalność pozarolniczą przeważały nad tą pierwszą kategorią o 5 punktów procentowych. Podczas analizy całej zbiorowości ludności wiejskiej między spisami zwraca uwagę spadek współczynnika aktywności zawodowej z 67,9 do 60,0%, wzrost grupy tzw. biernych zawodowo o 14,3%, a zwłaszcza ogromny wzrost stopy bezrobocia z 2,5 do 14,1% (tab. 6).

Tabela 6. Porównanie aktywności ekonomicznej ludności rolniczej w latach 1996 i 2002
 Table 6. Comparison of economic activity of rural population in 1996 and 2002

Wyszczególnienie	1996		2002	
	osób w tys.	%	osób w tys.	%
Pracujący ogółem	5 820,0	100,0	4 250,7	100,0
W swoim gospodarstwie rolnym, w tym:				
– razem	3 516,4	60,4	1 966,9	46,3
– wyłącznie	3 414,3	58,7	1 899,2	44,7
– głównie	102,1	1,7	67,7	1,6
Poza swoim gospodarstwem, w tym				
– razem	2 303,6	39,6	2 251,0	53,7
– wyłącznie	1 436,6	24,7	1 793,3	42,2
– głównie	867,0	14,9	457,7	11,5
Bezrobotni	147,8	x	698,1	x
Bierni zawodowo	2 824,6	x	3 296,1	x
Współczynnik aktywności zawodowej w %	67,9	x	60,0	x
Stopa bezrobocia w %	2,5	x	14,1	x

Źródło: Aktywność ekonomiczna ludności związanej z rolnictwem. GUS, Warszawa 2004.
 Source: Economic activity of population connected with agriculture. CSO, Warsaw 2004.

Z analizy danych spisu rolnego z 2002 r. wynika, że nastąpiła zasadnicza i istotna przebudowa aktywności zawodowej ludności pracującej w indywidualnych gospodarstwach rolnych. Liczba pracujących wyłącznie i głównie w tych gospodarstwach spadła do 2 mln osób, co oznacza znaczne obniżenie zasobów pracy angażowanej w proces produkcyjny. Duża liczba pracujących poza swoim gospodarstwem nie znajduje potwierdzenia w innych badaniach tego procesu. Otóż, według GUS, tylko 255,0 tys. (13,0%) gospodarstw prowadziło jakąś formę działalności pozarolniczej [Pozarolnicza działalność... 2003].

Zasadnicze jest pytanie, w jakich grupach wielkościowych gospodarstw znalazła zatrudnienie siła robocza związana z indywidualnymi gospodarstwami rolnymi. Najwięcej zasobów pracy angażują gospodarstwa małe, w przedziale 2–5 ha (25,5%), przy czym zanotowano spadek w stosunku do danych spisu sprzed 6 lat (28,9%). W pozostałych grupach rozkład zasobów pracy był dość równomierny, na poziomie od 13,6 do 15,7%. Zgodnie z prawidłowościami statystycznymi, procent pracujących w rolnictwie spadał w miarę przechodzenia do większej grupy obszarowej gospodarstw (tab. 7).

Z punktu widzenia polityki zatrudnienia i zmian sytuacji na rynku pracy szczególnie niepokojącą tendencją jest wzrost bezrobocia jawnego na wsi, które to osoby aspirują do zasiłków okresowych z pomocy społecznej. Zjawisko to jest odzwierciedleniem szerszych procesów społecznych związanych z transformacją naszej gospodarki. Obok bezrobocia jawnego występuje nie mniej liczna grupa osób kwalifikujących się do tzw. bezrobocia ukrytego. Osoby te „ukrywają się” w grupie biernych zawodowo, która liczy ponad 3,2 mln osób.

Należy stwierdzić, że nastąpiło odmłodzenie populacji pracujących w rolnictwie. Pojawienie się młodej generacji rolników, którzy charakteryzują się wyższym poziomem wykształcenia, jest zjawiskiem pozytywnym. Pojawienie się możliwości przejścia na wcześniejsze emerytury w ramach rent strukturalnych spowoduje dalszą rotację pokoleń

i wygenerowanie sylwetki rolnika o zupełnie nowych predyspozycjach intelektualnych. Zjawisko to będzie wyznaczało nowe standardy w procesie kształtowania aktywności ekonomicznej ludności związanej z rolnictwem.

Tabela 7. Pracujący wyłącznie lub głównie w swoim gospodarstwie rolnym według wielkości gospodarstw

Table 7. Working only or mainly in agriculture according to farm size

Wyszczególnienie	1996		2002	
	osób w tys.	%	osób w tys.	%
Ogółem	3 516,4	100,0	1 966,9	100,0
Działki rolne	16,0	0,5	21,2	1,1
Gospodarstwa rolne, w tym:	3 500,4	99,5	1 945,8	98,9
1–2 ha	433,2	12,3	199,4	10,2
2–5 ha	1 012,5	28,9	496,2	25,5
5–7 ha	518,6	14,8	265,0	13,6
7–10 ha	575,0	16,4	306,2	15,7
10–15 ha	521,8	14,9	307,1	15,7
15–20 ha	226,6	6,5	154,5	7,9
20–30 ha	144,4	4,1	124,7	6,4
30–50 ha	49,8	1,4	62,6	3,2
50–100 ha	12,9	0,4	22,6	1,2
100 ha i więcej	5,6	0,2	7,5	0,4

Źródło: Aktywność ekonomiczna ludności związanej z rolnictwem. GUS, Warszawa 2004.

Source: Economic activity of population connected with agriculture. CSO, Warsaw 2004.

UWAGI KOŃCOWE

Aktywność zawodowa ludności związanej z rolnictwem stanowi kategorię ekonomiczną, obrazującą potencjał zasobów pracy występujących na wsi w powiązaniu z wiekiem, płcią i wielkością gospodarstwa rolnego. Podstawowymi cechami społeczno-zawodowymi charakteryzującymi to zjawisko są poziom wykształcenia oraz źródła utrzymania.

W wyniku analizy można stwierdzić, że w życie zawodowe wkraczą młodzi ludzie z wyższym wykształceniem, a dezaktywizują się ludzie starsi, którzy często mieli wykształcenie podstawowe, nawet nieukończone.

Zasoby pracy w rolnictwie indywidualnym uległy znacznej redukcji, przy czym rosnąca grupa ludzi wsi deklaruje pracę poza swoim gospodarstwem, co należy interpretować jako obiektywne zjawisko spadku zapotrzebowania na żywą siłę roboczą wobec pojawienia się substytutu w postaci mechanicznej siły roboczej. Procesy mechanizacji, a nawet automatyzacji spowodowały rezygnację z pracy w gospodarstwie rolnym kobiet i młodzieży, którzy swoje aspiracje zawodowe kierują w pierwszym przypadku w stronę gospodarstwa domowego, a w drugim w stronę edukacji.

Aspirowanie do nowych form aktywności zawodowej na wsi jest zjawiskiem obiektywnym, które kształtuje się pod wpływem wzorców płynących z miast oraz własnej zasobności ekonomicznej gospodarstwa, pozwalającej na rezygnację z pracy osób spełniających inną rolę społeczną.

PIŚMIENNICTWO

- Aktywność ekonomiczna ludności związanej z rolnictwem. 1997, Cz. I i II, GUS, Warszawa.
Aktywność ekonomiczna ludności związanej z rolnictwem. 2004, GUS, Warszawa.
Encyklopedia agrobiznesu. 1998, Fundacja Innowacja, Warszawa.
Ludność związana z rolnictwem. 1997, Cz. I i II, GUS, Warszawa.
Pozarolnicza działalność gospodarstw rolnych. 1997, GUS, Warszawa.

ECONOMIC ACTIVITIES' SYMPTOMS OF RURAL POPULATION

Abstract. In the paper there were analysed labour reserves in agriculture in the form of economic activities, between 1996 and 2002. The reserves decreased as a result of objective phenomenon connected with substituting manual work by mechanical force, taking up non-agricultural activities and referring youths to raise their education level. There hale appeared a new generation of young farmers who are better educated and hale go New ideas of their functioning farm.

Key words: economic activities, work reserves, rural population

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 10.06.2005